

dokaj let pred preseljevanjem naroda od zapada na iztok. — Naši politični in narodni nasprotniki nam hoté dokazati, da preseljevanje sedanjih Slovencev v nižje-avstrijske pokrajine se je vršilo še le v drugi polovici šestega stoletja po Kristu in naselitev sedanje tržaške okolice po Slovenih mnogo stoletij kasneje.

Akoravno je uže čestokrat bilo dokazano na zgodovinski podlagi, da tû Slovenci niso bili ptujci, našli so novi prišleci narod ob Adriji bivajoč njim enak po stanu, navadah in govoru.

Nam pričajo stari jezikovni zakladi, ki še živé v narodu in nam večidel rabijo za poznamenovanje gorá, holmov, gričev, potokov, vasi itd. V okolici se hranijo še pripovedke iz poganskih časov, o času rimskem, ki nam pripovedujejo o razširjevanji Kristove vere po teh krajih. Zgodovinsko je dokazano, da uže leta 50. po Kristu v Trstu in njegovi okolici je bila poznana Kristova vera. Za nje razširjevanje so skrbeli oglejski škofje, ki so na vse strani pošiljali duhovnike, da nevernike k pravi veri zadobé.

Narodna pripovedka nam pravi: Prvi veliki duhoven ali škof v Ogleju bil je sv. Mohor, ki posvečen apostelnom gorenje Italije od evangelista sv. Marka, drugi pravijo, da celó od prvaka sv. apostelnov odločen za pastirja v Oglej, je od tam na vso moč širil kraljestvo božje po sosednjih deželah.

Narodna pripoved po Rojanu pri Trstu opisuje delovanje tega sv. junaka in veli: Sv. Mohor je bil Slovenec *) domá z Ogleja (Akvilleje), sam je hodil okrog in opravljal besedo božjo nevernikom po okolici in tudi v mestu, ki tačas je bilo dobro utrjeno in zavarovano od poganov.

V mestu je podučeval na skrivnem, ker niso mnogo marali za njegov nauk. Največe polje za njegovo duhovno delovanje bila je okolica in tej se je on posvetil.

V kratkem vse prosto ljudstvo **) se je dalo krstiti in število nevernikov dan za dan se je krajšalo. Vera v Jova je očividno pešala. Oblastnikom tržaške poganške posadke ni bilo po godu, da ljudstvo zapušča tempelje in žrtvenike malikov in se poprijema nove črtene vere.

Delajo na vse kriplje, da bi jo zatrli, in na kapi-tolju objavijo rimskega cesarja ukrep, da se ima novovernik tirati pred konzuljski sodni stol in da se opraviči in odpové novi veri.

Trdovratneže so kaznovali na smrt. V Trstu kakor drugod je tekla mučeniška krv.

V dobi preganjanja kristijanov sv. Mohor ni več zahajal v mesto, ali če je, je po skrivnem potu hodil osrečavat one, ki zaradi vere so tičali po ječah in čakali sodbe ter se pripravljali na smrt. Tisti čas bival je in učil v Rojani in okolici.

Po nočnem času in ko mu je pretila nevarnost, da ga ne dobé v pest, se je poskrival po rojanskem potoku, imenovanem „Mastezin“. Tako je ušel preganjalcem.

Še dandanes kažejo kraj njegovega zateka, namreč pri malnih v znožji naselbine Frlugov. Tu se nahajajo malni, ki meljejo le v deževnem vremenu, ker ta potok

*) Sv. Mohor, čeravno ni bil Sloven po ustnem sporočilu, je bil narodovega jezika, med kojim je živel, popolnem več, — zato pripovedka mu pripisuje slovensko narodnost.

**) Trst je bil dobro zavarovano mesto zaradi navalov divjih, ki so uže bili pripravljeni, da udarijo čez meje v cesarstvo, da ga pogubé in zaradi Japodov, ki so večkrat prekoračili rimski val pri Hrušici in prišli ropat do mestnega ozidja. — Da je Trst za dobo Rimcev imel dobro utrjeno ozidje, nam priča tudi „slavnostni steber“ cesarja Trajana v Rimu.

se navadno uže v spomladi posuši. Potok izvira med pogorjem „Venec“ in konkanejskim holmom nad staro in novo cesto, ki pelje iz Trsta na Opčino, enak je hroudornikom, ogromno kamenje valí o času velikega deževja; teče po Rojanu in v dolino pod farno cerkvijo deli Greto od Škorklje ter v ovinku pod cestovodom in železniškim jezom drví do morja na večerni strani nove luke.

Rodi se na kraškem svetu takraj pogorja proti morju, ob strugi v gornjem teku je zaraščen še dobro sè hrastičevjem, poznanim iz čokov, ostankov orjaških nekdanjih dobov, ki so todi rastli. Na srednjem delu njegovega teka ob kraji na iztočno stran od vinogradov pri Frlugih se še dobé stari kostanji — zadnji ostanki nekdanjega gozda, ki je segal do „Trebič“ na kraški visoki planoti.

Ali ni bilo tu stanovanj za časa rimske naselbine?

Rimska gospoda je bivala v mirnem času „extra muros“ po svojih „villah“. Najdeni stari napisi na Opčinah in Rojanu v gorenji Čiarbulji nam to svedočijo. *)

Al v prvi dobi rimskega nasilja prvotniki so bili primorani zapustiti ozidje in se naseliti po okolici. Tu so stanovali tudi najemniki in rokodelci, ki niso bili Latinci.

O času preganjanja sv. cerkve kristijani niso bili nikdar varni pred zalezovalci. Mnogi so se odtegovali od človeških bivališč, da se bolje skrijejo pred vohuni in zatekali so v šume v samoto.

V Rojanu farna cerkev je posvečena na čast sv. Mohorju in Fortunatu.

O sv. Fortunatu pripovedka pravi, da je bil iz Ogleja in sv. Mohorju pomočnik pri razširjevanji sv. vere po Slovenskem. Za prvega stalnega duhovnika blagoslovljen od sv. Mohorja je bival med narodom ob morji in je za vero umrl mučeniške smrti. A. B.

Slovansko slovstvo.

* *Srbska Zora*. Ilustrovani list za zabavu i pouku. Izdaje i ureduje Todor Stefanović Vilovski.

Ta list, ki izhaja v Beču, stopil je letos v svoj 6. tečaj; izvrsten v svoji vsebini more se ponosno meriti, kar se tiče slik, z vsakim nemškim ilustrovanim listom. Pisan je ta list v čisti srbščini in mi ga toplo priporočamo vsem onim, ki so srbščine uže vešči, pa tudi takim, ki se je še le učijo, bode dober pomoček. Izhaja vsak mesec na 4 polah največega formata in stane za vse leto 6 gold. Naroča se: Redaktion der „Srbska Zora“ in Wien, VII. Burggasse 24. Urednik „Srbske Zore“, znani izvrstni pisatelj Todor Stefanović Vilovski, izdal je koncem lanskega leta tudi knjižico: „Wanderungen durch Montenegro“, v kateri v 6 oddelkih na 97 stranéh prav mično opisuje deželo in narod v oni Črni gori, katero Gladstone imenuje „moderno Sparto“. Našim gospém in gospicam, ki le prerade beró nemške knjige, bodi ta knjižica toplo priporočana. Dobiva se pri pisatelju.

* *Vingánska nárudna nuvála*. Bálgarsku narudnu listo za razširjenjitu na občtutu preubraženji taj in na občtutu zemedělstvu.

Tako zove se nov list, ki je pod vredništvom gosp. Leopolda Kosilkova v Vingi na Ogerskem jel izhajati za Bolgare, bivajoče na Ogerskem. Izhaja dvakrat na mesec ter stane 3 gold. 6 kr. na leto.

*) V mestu je stanovala posadka in latinska naselbina in kasneje narod, ko se je polatinil in zadobil pravice rimskega državljanstva.

* *Národno biblioteko srbsko* so, po zgledu Reclame „Universalbibliothek“ izdajati jeli bratje Jovanoviči v Pančevi. Drugi zvezek, ki je nedavno izšel, obsega F. Erjavčevo povest „Huzari na Polici“, preloženo na srbski jezik. Zvezek stane le 16 krajc.

* „*Koledar in dnevnik za leto 1881.*“ — se zove koledar, ki ga je v lični obliki izdal in založil tiskar gosp. J. Krajec v Novomestu. Ta koledar ima spredaj vse koledarske reči, prav poseben pa je njegov „Dnevnik“, to je, vsakemu mesecu je dodano po 16 listkov belega papirja, na katere si lastnik tega koledarja zapisuje vsak dan, kar se mu zapiska ali spomina potrebno zdi, in pri sebi v žepu nosi. To je res praktična misel in prav zaradi „Dnevnika“ bo marsikdo rad segel po Krajčevem „Koledarji“, ki v elegantni obliki trdo vezan se po 80 kr. dobiva v bukvarnicah. — Naj pri tej priliki omenimo, da je od knjižice „Tisoč in ena noč“, ki jo tudi gosp. Krajec izdaje, uže prišel 8. snopič na dan.

Mnogovrstne novice.

* *Zajutrak dobivajo vojaki* od novega leta počenši, za katerega se vsaki dan sme zaračunati 1¼ krajc. Za navadni zajutrak je predpisana prežgana juha, vendar je komandantom pripuščeno, da smejo z ozirom na podnebne in zdravstvene razmere ali krajne navade tudi kak drugačen zajutrak dovoliti.

* *Sedemdeset let stari trojčki* obhajali so 3. novembra preteklega leta v Novem Jorku v severni Ameriki redko svečanost. Od 10 otrok rodovine Sherwood so ostali ti trojčki, rojeni 3. novembra 1810. Bili so vsi kapitani pomorski in drug družemu tako podobni, da bi komaj enega od družega razločil, vsi so še trdni na telesu in duhu.

Naši dopisi.

Z Dunaja. — Ker so ustavoverci na svojih „partei-tagih“ popoln fiasco doživeli, poprijeli so se druge intrige, — šli so namreč v gornjo Avstrijo med kmete in jih nahujskali na upor zarad ondi povišanega zemljiškega davka po novi uravnavi. Neumni niso ti liberalci, to se jim mora pustiti, ampak zvite buče so, ki vedó, da kmet, sicer miren in konservativen, postane zeló občutljiv, če mora več plačati. Posrečilo se je to-raj res liberalcem, da so razdražili gornje-avstrijske kmete zoper vlado in avtonomistično večino državnega zbora, ter začeli shajati se v skupščino in z uporom žugati. Ker pa je vlada gornje-avstrijska prepovedala kmetom shod, sta dva liberalca namesto kmetov se podala k ministru Taaffe-u in od njega zahtevala dovolitev kmetškega shoda. Grof Taaffe je odgovoril, da on ne more segati v oblast deželne vlade linške in da bi bil kmetški shod tudi brez vspeha, kajti vse, kar se dá o zadevah zemljiškega davka doseči, bode se doseglo tudi brez tega zbora. Na vprašanje: ali bi smela deputacija kmetov do cesarja priti, je Taaffe odgovoril, da je to odvisno od cesarja samega; vsakako pa bi cesar sprejel le kmete, pa nobenega družega vmes ne. Minister je konečno rekel, da čem bolj se ljudstvo pomiri, tem več se bo dalo doseči. Vse hujskanje kmetov po ustavovercih je kažipot večini državnega zbora, da najde pravo pot, da odbije ustavovercem orožje iz rok, s katerim zdaj ustavoverska koterija razburja ljudstvo. — Dvorni svetnik Příbram v ministerstvu vnanjih zadev prestavljen je v Barcelono; dozda je imel poročilo o časništvu in bil je strasten nasprotnik desnice dr-

žavnega zbora, — ta mu bo zato iz srca voščila srečno pot v španjsko deželo.

V Gorici 2. januarija 1881. — Edina moja novica o novem letu je ta, da nas je po dolgem in dolgočasnem mehkem vremenu in po celó nenavadni včerajšnji gorkoti sinoči pozdravila zaželeni domačinka — burja, ki danes celi dan zrak čisti in nam prsi krepča. — O novem letu imajo časniki navado, da bralcem kaj statističnega iz preteklega leta podajajo. Tudi jez sem pobral nekaj števil, ki nam kažejo sedanji stan naših domačih reči. Najpoprej naj podam nekaj cerkvenega ali škofijskega. Dobili smo te dni naš nadškofijski „Status personalis et localis“ o začetku leta 1881. Dekanatov šteje goriška nadškofija 16, fará 72, kuracij 13, vikarijatov 107, podružnic 230, duhovnikov — dušnih oskrbnikov 278, v družih službah 19, zunaj škofije 2, vpokojenih (za trdno ali začasno) 52, mašnikov brez službe (bogoslovcev i. dr.) 8; skupaj 366 mašnikov. Umrlo jih je 1880. l. 7. Duš šteje vsa nadškofija 214.465 rimsko-katoliških. Drugovercev je: grško kat. 5, ločencev 5, protestantov 111, Anglikanov 10, judov 269. — Redovnikov imamo: Frančiškanov (v Gorici) 26, *) Kapucinov v Gorici 12, v Križi (ipavskem) 8; milosrčnih bratov (v Gorici) 8; Jezuite 3. — Redovnic: Uršulinaric (v Gorici) 39, usmiljenih sester (v Gorici) 22, šolskih sester „de Notre Dame“ (v Gorici) 24, sester „božje Previdnosti“ (v Korminu) 15. — Bogoslovcev v centralnem primorskem semenišči je (za 4 škofije) 37; goriška nadškofija jih ima 20, tržaško-koperska 7, poreško puljska 3, krška 7. V Andrejišči (mladenšnici) je 52 gimnazijskih dijakov.

Iz Kočevja 1. jan. — Tudi pri nas v Kočevji se kaže, da ljudstvo noče več biti golo sredstvo uradnikom za njihove namene. Pametni možaki Kočevski vedó, da jim Slovenci privoščijo njihov nemški jezik, kakor si svojega slovenskega branijo, in pod geslom „vsacemu svoje“ sta si nemški Kočevar in dolenski Slovenec prijatelja. Naj Vam v dokaz tega povem interesantno dogodbo, da so uni teden naši občinski očetje „ad acta“ dejali neki poziv od znanega g. Ledenega, ki je zahteval, naj kočevska občina viteza Kalteneggerja imenuje za častnega meščana. Vrli kočevarji pa so se na kratko odrezali tako-le: „Vom Ledeneg lassen wir uns nicht mehr foppen“! — Živili!

Iz Ljubljane. — Končano je bilo s starim letom — številjenje ljudstva, ki bode zarad „občevalnega jezika“ menda velika statistična laž; — končan pa je tudi čas za reklamacije o volitvah za kupčijsko in obrtnijsko zbornico; — kakor slišimo, uže dregajo nekateri uradniki zopet v volitve, za kar nimajo ne poklica ne pravice. Ne bo li nikoli konec temu rogovilstvu?!

— Gosp. dr. Račič imenovan je za c. kr. finančnega svetnika in je po takem načelnik c. kr. finančne prokuratorie namestu viteza Kalteneggerja, — dosedanji poštni kontrolor gosp. Presel pa je postal c. kr. viši upravnik pri pošti ljubljanski. — Obojno to imenovanje radostno pozdravljamo.

— Včeraj se je vitez dr. Kaltenegger podal na Dunaj, da ondi sprejme opravila nove službe, potem pa neki pride še za par tednov v Ljubljano nazaj, da vredi privatne svoje zadeve.

— Gospa Emilija Winkler, soproga gospoda deželnega predsednika, je bila v včerajšnjem zboru za namestnico presvitle cesarice, ki je višja pokroviteljica tukajšne otroške bolnišnice, izvoljena.

*) V tej številki in naslednjih so všteti tudi láiki.